

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ

Кафедра «Фінанси»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до самостійної роботи студентів
з вивчення дисципліни**

«ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»

Харків 2011

Методичні вказівки розглянуто та рекомендовано до друку
на засіданні кафедри «Фінанси» 6 жовтня 2010 р., протокол № 2.

Призначені для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання.

Укладач
старш. викл. М.О. Єрьоміна

Рецензент
проф. Ю.Є. Калабухін

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи студентів
з вивчення дисципліни

«ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»

Відповідальний за випуск Єрьоміна М.О.

Редактор Еткало О.О.

Підписано до друку 07.02.11 р.

Формат паперу 60x84 1/16 . Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 1,25. Тираж 50. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту
61050, Харків - 50, майдан Фейербаха, 7
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

Зміст

Вступ.....	4
Тематичний план для самостійної роботи.....	5
Теоретична частина.....	7
Практична частина.....	25
Питання для самоконтролю.....	26
Тестові завдання.....	27
Теми рефератів.....	31
Заключна частина.....	33
Список літератури.....	34
Додаток А – Зразок титульного аркуша реферату.....	36

ВСТУП

Метою даних методичних вказівок є забезпечення студента необхідним матеріалом для вивчення тем з курсу «Фінанси підприємств», які призначені до самостійного вивчення. Дані методичні вказівки також необхідні для поглиблення теоретичних знань та отримання практичних навичок з дисципліни «Фінанси підприємств».

Студент повинен вивчити самостійно такі теми та питання:

- грошові фонди;
- формування валового і чистого доходу;
- сутність і методи обчислення рентабельності;
- капітальні вкладення;
- планування та фінансування санації підприємства;
- організаційно-правові форми фінансів підприємств в умовах ринкової економіки;
- економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств.

Вивчення дисципліни «Фінанси підприємств» базується на дисциплінах: «Гроші і кредит», «Фінанси», «Політекономія», «Економіка підприємств», «Банківські операції».

Після вивчення відповідної теми з метою перевірки і закріплення знань студенту слід виконати такі завдання:

- написати реферат;
- виконати тестові завдання;
- виконати практичну частину;
- відповісти на питання для самоконтролю.

Відповіді на питання, тестові завдання та виконання практичної частини необхідно оформити згідно зі стандартами, титул згідно з додатком А.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Згідно з навчальним планом загальна кількість годин з дисципліни складає 108 год. З них лекційних занять – 34 год, практичних занять – 17 год, самостійна робота – 57 год.

План до самостійної роботи студента наведений у таблиці 1.

Таблиця 1 – Тематичний план для самостійної роботи

Тема курсу	Кількість годин	Питання, література до самостійної роботи
1	2	3
1 Грошові фонди	8	Реферати 1-5 Формування грошових фондів Статутний капітал Фонд оплати праці Амортизаційний фонд Фонд споживання Фонд нагромадження Література [1 – 10, 14 – 18]
2Формування валового і чистого доходу	8	Реферати 6-8 Валовий дохід Чистий дохід Література [26 – 29]
3Сутність і методи обчислення рентабельності	8	Реферати 9-16 Сутність рентабельності Класифікація рентабельності Методи оцінки рентабельності Література [14, 17 – 20]
4Реальні інвестиції	8	Реферати 17-20 Капітальні інвестиції Джерела капітальних вкладень Децентралізовані капітальні вкладення Література [2, 10, 11, 14-17, 20, 27]

Продовження таблиці 1

1	2	3
5Планування та фінансування санації підприємств	8	<p>Реферати 21-23</p> <p>План санації Санаційна спроможність підприємства та її оцінка Внутрішні фінансові джерела санації підприємства Санація із залученням коштів власників підприємства Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника Фінансова участь персоналу в санації підприємства Державна фінансова підтримка санації підприємств Література [23 – 26, 30, 31]</p>
6Організаційно-правові форми фінансів підприємств в умовах ринкової економіки	8	<p>Реферат 24-27</p> <p>Принципи та форми підприємництва Підприємство: цілі діяльності та види Склад комерційної таємниці Література [10, 13, 20, 27]</p>
7Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств	9	<p>Реферат 28 - 29</p> <p>Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємств Порядок оголошення підприємства банкрутом Задоволення претензій кредиторів Фінансова санація на ухвалу арбітражного суду Мирова угода Санація шляхом реорганізації (реструктуризації) Приховане, фіктивне та зумисне банкрутство Література [23 – 26, 30, 31]</p>

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Тема 1. Грошові фонди

Для того, щоб правильно відповісти на контрольні питання, тестові завдання і розв'язати задачі за даною темою, необхідно ознайомитися з основними визначеннями грошових фондів та їхньою характеристикою.

У процесі фінансово-господарської діяльності на рахунки підприємств постійно надходять грошові кошти у вигляді виручки від реалізації та фінансово-інвестиційної діяльності підприємств: від акцій, облігацій та інших видів цінних паперів; від вкладання коштів на депозитні рахунки; від здавання майна в оренду.

Частина грошових надходжень, що залишилася після відрахувань у бюджет акцизного збору, податку на додану вартість, мита, спрямовується на заміщення коштів, авансованих в оборотні та основні фонди, на виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом, позабюджетними фондами, банками, страховими організаціями та іншими суб'єктами господарювання.

Грошові фонди – це частина грошових коштів, які мають цільове спрямування. До грошових фондів належать: статутний фонд, фонд оплати праці, амортизаційний фонд (на державних підприємствах), фонд розвитку виробництва, фонд соціального призначення, фонд заохочення, резервний фонд та ін.

Фінансово-господарська діяльність підприємства будь-якої організаційно-правової форми і власності розпочинається з формування статутного фонду.

Статутний фонд – це виділені підприємству або залучені ним на засадах, визначених законодавством, фінансові ресурси у вигляді грошових коштів або вкладень у майно, матеріальні цінності, нематеріальні активи, цінні папери, що закріплені за підприємством на праві власності або повного господарського відання. За рахунок статутного фонду підприємство формує свої власні (основні та оборотні) кошти.

Порядок і джерела формування статутних фондів залежить від типу підприємства і форми власності, на базі якого воно функціонує. В Україні права підприємств різних форм власності

й типів закріплені у чинному законодавстві, зокрема в законах України «Про власність», «Про підприємство в Україні», «Про господарські товариства».

Початковий розмір статутного фонду підприємства фіксується в статуті або статутному договорі, які в обов'язковому порядку подаються до органів влади під час державної реєстрації підприємства. Контролюючі державні органи (фінансові, податкові), а також банки у взаємовідносинах постійно слідкують за розміром статутного фонду кожного підприємства і за тим, щоб він був відповідним чином оплачений: адже замало лише задекларувати в статуті певний розмір статутного фонду, треба вжити заходів до того, щоб кошти (або майно, нематеріальні активи) надійшли в розпорядження підприємства реально від усіх юридичних і фізичних осіб, що мають частки в статутному фонді та є його власниками. У статутні фонди також надходить майно (будівлі, машини, устаткування, транспортні засоби, сировина, матеріали, інші товарно-матеріальні цінності) цінні папери, а також нематеріальні активи.

У процесі експлуатації основні виробничі фонди (ОВФ) зношуються. У результаті цього відбувається втрата споживчих властивостей і частини вартості ОВФ.

Для відшкодування зносу основних фондів (ОФ) підприємства нараховують амортизацію.

Амортизація – процес перенесення вартості ОФ і нематеріальних активів з урахуванням витрат на їх придбання, виготовлення або покращення. Перенесена вартість включається у витрати на випуск товарної продукції у межах норм амортизаційних відрахувань, встановлених законодавчими актами.

Амортизація здійснюється з метою повної заміни ОФ при їх вибутті. Накопичення коштів у вигляді амортизаційних відрахувань здійснюється за рахунок надходження виручки від реалізації готової продукції.

Сума амортизаційних відрахувань залежить від вартості ОФ і норм амортизації. Вирахувана у відсотках сума амортизації показує, яку частку своєї балансової вартості щорічно переносять ОВФ на виготовлену продукцію.

Амортизаційний фонд – цільовий фонд накопичення

фінансових коштів, який утворюється за рахунок амортизаційних відрахувань і призначається для відтворення основних фондів (устаткування, машин, будівель тощо), котрі в процесі виробництва піддаються фізичному та моральному зносу, через що втрачають частину споживної вартості.

Фонд оплати праці — для виплати основної та додаткової заробітної плати працівникам.

До фонду основної заробітної плати включаються:

- заробітна плата, нарахована за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки) за відрядними розцінками, тарифними ставками (окладами) робітників та посадовими окладами, незалежно від форм і систем оплати праці, прийнятих на підприємстві;

- суми відсоткових або комісійних нарахувань залежно від обсягу доходів (прибутку), отриманих від реалізації продукції (робіт, послуг) у випадках, коли вони є основною заробітною платою;

- суми авторського гонорару працівникам мистецтва, редакцій газет та журналів, телеграфного агентства, видавництв, радіо, телебачення та інших підприємств і (або) оплата їх праці, що здійснюються за ставками (розцінками) авторської (постановочної) винагороди, нарахованої на даному підприємстві.

До фонду додаткової заробітної плати входять:

- надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів у розмірах, передбачених чинним законодавством:

- кваліфікованим робітникам, зайнятим на особливо відповідальних роботах, за високу кваліфікаційну майстерність;

- за класність водіям автомобілів, робітникам локомотивних бригад, трактористам-машиністам, робітникам провідних професій та іншим категоріям працівників тих галузей народного господарства, в яких уведено такі надбавки та доплати за звання майстра і класи кваліфікації;

- бригадирам з числа робітників, не звільненим від основної роботи, за керівництво бригадами;

- персональні надбавки;

- керівникам, спеціалістам, службовцям за високі досягнення в праці або за виконання особливо важливих завдань на строк їх виконання;

- за знання іноземної мови;

- за суміщення професій (посад), розширення зон обслуговування або збільшення обсягу виконуваних робіт;

- доплати до середнього заробітку у випадках, передбачених законодавством;

- за роботу у важких, шкідливих, особливо шкідливих умовах; за роботу в багатозмінному та неперервному режимі виробництва (включаючи доплати за роботу у вихідні дні, що є робочими днями за графіком), у нічний час;

- працівникам, постійно зайнятим на підземних роботах, за нормативний час пересування їх у шахті (руднику) від ствола до місця роботи і назад;

- інші надбавки і доплати, передбачені законодавством.

На підприємствах самостійно формуються і використовуються два фонди економічного стимулювання: фонд споживання і фонд нагромадження. Повний обсяг *фонду споживання* складається з таких елементів (витрат у грошовій та натуральній формах):

1) фонд оплати праці:

а) фонд основної заробітної плати;

б) фонд додаткової заробітної плати;

2) грошові виплати й заохочення (витрати підприємства на надання матеріальної допомоги, трудових та соціальних пільг працівникам);

3) доходи (дивіденди, відсотки), виплачені за акції трудового колективу і вклади членів колективу акціонерного товариства у майно підприємства (установи, організації), доходи від пайової участі у діяльності спільних підприємств, оренди окремих категорій майна.

Фонд нагромадження використовується на виробничий і соціальний розвиток підприємства.

Тема 2. Формування валового і чистого доходу

З метою виконання завдань з даної теми студент повинен мати чітке уявлення щодо основних понять валового та чистого доходів підприємства, розуміти різницю між ними та знати джерела їх формування.

Валовий дохід – це грошове вираження вартості новоствореної продукції.

Валовий дохід визначається як різниця між виручкою та матеріальними витратами й амортизаційними відрахуваннями у складі вартості реалізованої продукції.

У процесі відтворення валовий дохід поділяється на оплату праці та на чистий дохід.

Оплата праці – це витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати, які виражають у грошовій формі вартість необхідної праці.

Чистий дохід виражає у грошовій формі вартість додаткового продукту і визначається як перевищення виручки від реалізації продукції над вартістю матеріальних витрат, амортизаційних відрахувань і заробітної плати або як різниця між валовим доходом і заробітною платою.

Чистий дохід реалізується у вигляді акцизів, податку на додану вартість, відрахувань у фонди пенсійного й соціального страхування та інші державні цільові фонди тощо.

Тема 3. Сутність і методи обчислення рентабельності

У якій би соціально-економічній формації не існувало підприємство, воно відкривається з метою отримання прибутку. Прибуток є головним фінансовим підсумком господарської діяльності будь-якого підприємства, він характеризується абсолютними і відносними показниками.

Абсолютна сума прибутку, отримана підприємством, у тому числі прибуток від основної діяльності, є дуже важливими показниками. Однак вони не можуть характеризувати рівень ефективності господарювання. За інших однакових умов більшу суму прибутку отримає підприємство, яке володіє більшим

капіталом, використовує більше живої і матеріалізованої праці, більше виробляє і реалізує продукції (робіт, послуг).

Отже, рентабельність безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку. Однак її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку.

Рентабельність – це відносний показник, тобто рівень прибутковості, що вимірюється у відсотках.

Різні варіанти рішень, що приймаються для визначення прибутку, поточних витрат, авансованої вартості, для розрахунку рентабельності зумовлюють наявність значної кількості показників рентабельності.

Класифікація показників рентабельності:

- рентабельність окремих видів продукції (робіт послуг): прибуток від випуску, реалізації (собівартість); прибуток від випуску, реалізації (собівартість за мінусом матеріальних витрат); прибуток від реалізації (вартість за оптовими цінами);

- рентабельність підприємств, організації установ: балансовий прибуток (авансова вартість); прибуток від основної діяльності (поточні витрати, собівартість); прибуток від основної діяльності (обсяг реалізації за оптовими цінами);

- рентабельність галузей економіки: прибуток галузі (головний капітал); прибуток галузі (поточні витрати); прибуток галузі (обсяг реалізації).

Обчислення рентабельності окремих видів продукції (робіт, послуг) може групуватися на показниках прибутку від їхнього випуску або реалізації. При цьому поточні витрати можуть братися в таких варіантах: собівартість (виробнича або повна); собівартість за винятком матеріальних витрат (рентабельність щодо заново створеної вартості; вартість в оптових цінах, вартість за мінусом непрямих податків).

Для розрахунку рівня рентабельності підприємств можуть використовуватися: прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), тобто від основної діяльності; прибуток від інших видів діяльності (фінансової, інвестиційної). При цьому прибуток зіставляється з авансованою вартістю, яку можна брати в різних варіантах (весь капітал підприємства, власний капітал, позичковий капітал, основний капітал, оборотний капітал).

Для розрахунку рентабельності галузей береться загальна сума прибутку, отримана підприємствами, об'єднаннями, іншими госпрозрахунковими формуваннями, що входять у відповідну галузь економіки. На рівень рентабельності галузі впливатиме наявність у ній низькорентабельних і збиткових підприємств.

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у нього та раціональність їх використання. Підприємство є рентабельним, якщо суми виручки від реалізації продукції досить не тільки для покриття витрат на виробництво та на реалізацію, а й на утворення прибутку.

Тема 4. Реальні інвестиції

В економічній літературі реальні інвестиції ототожнюють з капітальними вкладеннями.

Капітальні вкладення — це частина інвестицій, спрямована на відтворення основних засобів виробничого і невиробничого призначення на створення нових та реконструкцію і розвиток наявних основних засобів, включаючи об'єкти соціальної сфери. Також це витрати на придбання довгострокових активів, які функціонують протягом тривалого періоду, з поступовою амортизацією ціни.

До капітальних витрат звичайно відносять початкову вартість будівель та споруд (або крокові витрати на їх встановлення); вартість нових видів машин та механізмів; придбання обладнання та приладів (крім малоцінних та швидкозношуваних); вартість придбаних нематеріальних активів (патентів, ліцензій, «ноу-хау» і т. д.), що належать до поступового списання, і т. д.

Капітальні вкладення передбачають ретельний економічний аналіз доцільності, а також економічної ефективності.

Капітальні інвестиції — це витрати на будівельно-монтажні роботи, реконструкцію, розширення, технічне переозброєння вже діючих виробничих потужностей та придбання необоротних активів.

Відповідно до Закону України «Про підприємства в Україні» джерелами формування майна підприємства і, отже, джерелами капітальних вкладень можуть бути:

а) власні фінансові ресурси (власний капітал), у тому числі прибуток, одержаний від реалізації продукції, робіт, послуг, а також від інших видів господарської діяльності;

б) амортизаційні відрахування на повне відтворення основних засобів;

в) бюджетні асигнування;

г) кредити комерційних банків та інших юридичних осіб;

д) безоплатні або благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян;

е) інші джерела, не заборонені законодавчими актами.

Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» підприємствам усіх форм власності надано право протягом року включати до валових витрат будь-які витрати, пов'язані з поліпшенням основних засобів (поточний, середній, капітальний ремонт, реконструкція, модернізація), на суму, що не перевищує 10 % сукупної балансової вартості груп основних засобів на початок року. Отже, частина витрат на капітальні вкладення у вигляді витрат на реконструкцію та модернізацію основних засобів може бути включена до складу валових витрат.

В умовах ринкової економіки найбільша питома вага у складі джерел фінансування капітальних вкладень (у тому числі у підприємств державної форми власності) належить власним фінансовим ресурсам підприємств. Це головним чином прибуток, амортизаційні відрахування та інші кошти підприємств, які мають назву децентралізованих джерел капітальних вкладень.

До складу децентралізованих належать також капіталовкладення за рахунок банківських кредитів, якщо вони надаються на основі кредитних угод між підприємствами і комерційними банками.

Тема 5. Планування та фінансування санації підприємств

В умовах економіко-фінансової кризи у країні або при неефективній господарській діяльності на підприємстві складаються умови фінансової нестабільності підприємства або його наближення до банкрутства. У таких випадках з'являється гостра необхідність у його фінансовому оздоровленні.

Фінансовій санації підлягають тільки ті підприємства, які знаходяться у фінансовій кризі.

Фінансовою кризою називають ситуацію різкого й істотного зниження вартості фінансових активів або цілих організацій. Складність фінансової системи спричиняє наявність різних типів фінансових криз, серед яких виділяють банківські кризи, крахи ринкових пузирів, валютні кризи й суверенні дефолти, а також кризи ліквідності. Через тісний зв'язок фінансової системи з реальним сектором економіки фінансові кризи швидко поширюються на сферу виробництва товарів та послуг і часто викликають *спад виробництва*.

Розроблення плану фінансового оздоровлення здійснюється, як правило, фінансовими та контролінговими службами підприємства, яке знаходиться у фінансовій кризі, представниками потенційного санатора, незалежними аудиторськими та консалтинговими фірмами.

Об'єктами планування є фінансові, виробничі та трудові ресурси підприємства, процеси господарської діяльності тощо.

План фінансового оздоровлення підприємства складається зі вступу та чотирьох розділів.

У першому розділі відображається вихідна ситуація на підприємстві.

Аналіз вихідних даних включає такі підрозділи:

- оцінка зовнішніх умов;
- аналіз фінансово-господарського стану;
- аналіз причин фінансової кризи та слабких місць;
- наявний потенціал.

У другому розділі плану окреслюються стратегічні цілі санації, цільові орієнтири та розробляється стратегія санації підприємства.

Третій розділ є основною частиною плану санації. Це конкретний план заходів для відновлення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства в довгостроковому періоді.

Четвертий розділ містить розрахунок ефективності санації, а також перелік організаційних заходів щодо реалізації плану та контролю за ходом реалізації. У цьому розділі деталізуються

очікувані результати виконання проекту, а також прогноуються можливі ризики та збитки.

Якщо за основу брати критерій прибутковості, то ефективність санації E можна визначити за такою формулою:

$$E = \text{Прогнозований обсяг додаткового прибутку} / \text{Розмір вкладень на проведення санації.}$$

Результати санації (крім подолання неплатоспроможності та відновлення конкурентоспроможності) можна оцінити через додатковий прибуток підприємства (різницю між сумою прибутків після санації і розміром прибутків (чи збитків) до її проведення). Для більш об'єктивної оцінки ефективності прогнозований обсяг прибутку приводиться до теперішньої вартості. Вкладення в проведення санації розглядаються як інвестиції санатора в підприємство, що знаходиться у фінансовій кризі, з метою одержання прибутку (в абсолютній чи відносній формі).

У процесі реалізації плану санації важливу роль відіграє оперативний санаційний контролінг, який з допомогою свого методичного та функціонального інструментарію координує діяльність різних підрозділів, здійснює контроль за якістю реалізації запланованих заходів, проводить аналіз відхилень, ідентифікує та нейтралізує ризики, а також виявляє додаткові шанси та можливості.

Санація вважається успішною, якщо з допомогою зовнішніх та внутрішніх фінансових джерел, проведення організаційних та виробничо-технічних удосконалень підприємство виходить з кризи (нормалізує виробничу діяльність та уникає банкрутства) і забезпечує свою прибутковість та конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

Тема 6. Організаційно-правові форми фінансів підприємств в умовах ринкової економіки

Закон України «Про підприємництво» з останніми змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 18 жовтня 2005 року, визначає загальні правові, економічні та соціальні

засади здійснення підприємницької діяльності (підприємництва) громадянами та юридичними особами на території України, встановлює гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки.

Підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством.

Створення (заснування) суб'єкта підприємницької діяльності - юридичної особи, а також володіння корпоративними правами, не є підприємницькою діяльністю, крім випадків, передбачених законодавством.

Суб'єктами підприємницької діяльності (підприємцями) можуть бути: громадяни України, інших держав, особи без громадянства, не обмежені законом у правоздатності або дієздатності; юридичні особи всіх форм власності, встановлених Законом України «Про власність»; об'єднання юридичних осіб, що здійснюють діяльність в Україні на умовах угоди про розподіл продукції.

Підприємці мають право без обмежень приймати рішення і здійснювати самостійно будь-яку діяльність, що не суперечить чинному законодавству. Особливості регулювання окремих видів підприємництва встановлюються законодавством України.

Перелік видів діяльності, підприємництво в яких не застосовується у зв'язку з підвищеними вимогами до безпеки робіт та необхідністю централізації функцій управління, встановлюється Верховною Радою України.

Підприємництво здійснюється на основі таких принципів:

- вільний вибір видів діяльності; залучення на добровільних засадах до здійснення підприємницької діяльності майна та коштів юридичних осіб і громадян;
- самостійне формування програми діяльності та вибір постачальників і споживачів вироблюваної продукції, встановлення цін відповідно до законодавства;
- вільний найм працівників;

- залучення і використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, природних та інших видів ресурсів, використання яких не заборонено або не обмежено законодавством;

- вільне розпорядження прибутком, що залишається після внесення платежів, установлених законодавством;

- самостійне здійснення підприємцем - юридичною особою зовнішньоекономічної діяльності, використання будь-яким підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.

Закон України «Про підприємства в Україні» визначає види й організаційні форми підприємств, правила їх створення, реєстрації, реорганізації і ліквідації, організаційний механізм здійснення ними підприємницької діяльності в умовах переходу до ринкової економіки.

Закон створює рівні правові умови для діяльності підприємств незалежно від форм власності на майно та організаційної форми підприємства.

Закон спрямований на забезпечення самостійності підприємств, визначає їх права і відповідальність у здійсненні господарської діяльності, регулює відносини підприємств з іншими підприємствами та організаціями, радами народних депутатів, органами державного управління.

Підприємство – самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідну і комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу).

Підприємство має самостійний баланс, поточні та вкладні (депозитні) рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням, а також знак для товарів і послуг.

Підприємство не має у своєму складі інших юридичних осіб.

Підприємство здійснює будь-які види господарської діяльності, якщо вони не заборонені законодавством України і відповідають цілям, передбаченим статутом підприємства.

У разі збиткової діяльності підприємств держава, якщо вона визнає продукцію цих підприємств суспільно необхідною, може надавати таким підприємствам дотацію, інші пільги.

В Україні можуть діяти підприємства таких видів:

- приватне підприємство, засноване на власності фізичної особи;
- колективне підприємство, засноване на власності трудового колективу підприємства;
- господарське товариство;
- підприємство, яке засноване на власності об'єднання громадян;
- комунальне підприємство, засноване на власності відповідної територіальної громади;
- державне підприємство, засноване на державній власності, у тому числі казенне підприємство.

Підприємства можуть об'єднуватись:

- *в асоціації* – договірні об'єднання, створені з метою постійної координації господарської діяльності. Асоціація не має права втручатися у виробничу і комерційну діяльність будь-кого з її учасників;
- *корпорації* – договірні об'єднання, створені на основі поєднання виробничих, наукових та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників;
- *консорціуми* – тимчасові статутні об'єднання промислового і банківського капіталу для досягнення спільної мети;
- *концерни* – статутні об'єднання підприємств промисловості, наукових організацій, транспорту, банків, торгівлі тощо на основі повної фінансової залежності від одного або групи підприємців;
- інші об'єднання за галузевим, територіальним та іншими принципами.

Об'єднання діють на основі договору або статуту, який затверджується їх засновниками або власниками. Підприємства, які входять до складу зазначених організаційних структур, зберігають права юридичної особи і на них поширюється дія цього Закону.

Відносини, що пов'язані з підприємствами в Україні, регулюються цим Законом, а також спеціальним законодавством, до якого належить податкове, митне, валютне, фінансове,

інвестиційне та інше законодавство, що регулює окремі особливості, сторони та види діяльності підприємств в Україні.

Під *комерційною таємницею підприємства* маються на увазі відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, що не є державною таємницею, розголошення (передача, витік) яких може завдати шкоди його інтересам.

Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, порядок їх захисту визначаються керівником підприємства. Відомості, які не можуть становити комерційної таємниці, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Відповідальність за розголошення відомостей, які становлять комерційну таємницю підприємства, і порядок охорони таких відомостей встановлюються законодавчими актами України.

Тема 7. Фінансове планування на підприємстві

У червні 1999 р. Верховна Рада України ухвалила Закон «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», визначивши його чинність з 1 січня 2000 р. Цей Закон зробив свого роду революцію в галузі санації та запобігання банкрутству підприємств. Він, зокрема, дає таке визначення банкрутства: банкрутство – це визнана арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. Суб'єктом банкрутства вважається боржник, неспроможність якого виконати свої грошові зобов'язання визнано арбітражним судом.

За своєю суттю інституція банкрутств є одним із способів відбору (селекції) суб'єктів господарювання. Саме цим і зумовлена необхідність даної інституції.

Інститут банкрутства має виконувати три основні функції:

1) бути механізмом запобігання непродуктивному використанню активів підприємств;

2) бути інструментом реабілітації підприємств, які опинилися на межі банкрутства, однак мають значні резерви для успішної фінансово-господарської діяльності в майбутньому;

3) сприяти якнайповнішому задоволенню претензій кредиторів.

Головне завдання провадження справи про банкрутство підприємства полягає в якомога повнішому задоволенні вимог кредиторів, пред'явлених до боржника. Цього можна досягти:

а) продажем майна боржника та розподілом виручених коштів між кредиторами, що здійснюється в процесі ліквідаційної процедури;

б) успішною реалізацією плану санації боржника;

в) через реалізацію плану реорганізації.

Отже, арбітражний суд може застосовувати до боржника такі типи процедур:

а) ліквідаційні;

б) реорганізаційні;

в) санаційні.

Провадження у справах про банкрутство складається, як правило, з таких головних складових:

1) процедури встановлення факту неплатоспроможності боржника і безспірності вимог кредитора, якщо саме він ініціював порушення справи;

2) виявлення всіх кредиторів і можливих санаторів;

3) санації (якщо така можлива) чи укладання мирової угоди;

4) визнання боржника банкрутом;

5) процедури задоволення вимог кредиторів за рахунок ліквідації майнових активів боржника.

Порядок провадження справи про банкрутство, передбачений новим законодавством, суттєво відрізняється від того, який діяв до 2000 року.

Згідно зі статтею 15 АПК та статтею 6 Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», справи про банкрутство розглядаються арбітражними судами за місцем перебування боржника.

Порушення справи про банкрутство здійснюється за наявності формальних ознак фінансової неспроможності боржника. Вітчизняне законодавство виділяє дві такі ознаки:

1) неплатоспроможність. Боржник вважається неплатоспроможним, якщо він неспроможний виконати свої платіжні зобов'язання, строк оплати яких настав. Зовнішньою ознакою неплатоспроможності боржника є припинення ним будь-яких платежів;

2) загроза неплатоспроможності. Боржник перебуває під загрозою неплатоспроможності, якщо він передбачає неможливість виконати платіжні зобов'язання своєчасно. З формального боку, загроза неплатоспроможності виявляється на підставі аналізу оперативного фінансового плану боржника.

Після визнання боржника банкрутом, з рішення арбітражного суду, власників або в інших передбачених законодавством випадках відкривається ліквідаційна процедура. Ліквідаційна процедура - це задоволення вимог кредиторів через продаж майна та ліквідацію юридичної особи боржника.

Здійснення ліквідаційних процедур проводиться ліквідаційною комісією. При цьому слід зазначити, що характер ліквідаційних заходів, які застосовуються в ході провадження справи про банкрутство, майже ідентичний тим, які здійснюються в разі ліквідації підприємств з інших, ніж банкрутство причин, наприклад у разі ліквідації підприємства з рішення його власників.

Кошти, виручені від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення претензій кредиторів. Проте грошових засобів, виручених від продажу ліквідаційної маси, може не вистачити для задоволення претензій усіх зацікавлених осіб. Саме тому у даній сфері потрібне докладне законодавче регулювання черговості задоволення претензій. Згідно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або оголошення його банкрутом» у процесі розподілу виручки від продажу ліквідаційної маси, у першу чергу покриваються витрати, пов'язані з провадженням справи, а також задовольняються вимоги кредиторів, забезпечені заставою.

Поряд з можливістю участі кредиторів у санації боржника поза провадженням справи про банкрутство, у законодавствах багатьох країн передбачено можливу участь кредиторів у фінансовому оздоровленні неспроможного підприємства в процесі провадження справи укладенням мирової угоди.

Укладання мирової угоди передбачене статтею 35 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Мирова угода – це процедура досягнення домовленості між боржником та кредиторами щодо пролонгації строків сплати належних кредиторам платежів або щодо зменшення суми боргів. Угода укладається переважно в тих випадках, коли боржник перебуває під загрозою неплатоспроможності та з власної ініціативи звертається із заявою до арбітражного суду щодо порушення справи про своє банкрутство. У даному разі, як уже було сказано, боржник розраховує укласти мирову угоду з метою виграти час, необхідний для проведення санації підприємства.

Разом із заявою про порушення справи про банкрутство неспроможний боржник подає до арбітражного суду проект мирової угоди, список усіх кредиторів та дебіторів з визначенням сум заборгованості, баланс та інші документи, які свідчать про фінансове та майнове становище боржника.

Згідно з вітчизняним законодавством мирова угода між боржником і кредиторами може бути укладена на будь-якому етапі провадження справи про банкрутство. Вона може стосуватися лише вимог, забезпечених заставою та другою або наступними чергами кредиторів.

Рішення про укладення мирової угоди від імені кредиторів приймає комітет кредиторів більшістю голосів

Також одним з інструментів фінансового оздоровлення підприємств є реструктуризація. Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», іншими нормативно-правовими документами передбачено використання реструктуризації як ефективного засобу відновлення платоспроможності підприємства, який рекомендується включати до плану санації.

Реструктуризація підприємства – це здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції,

підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів.

Перед здійсненням санаційної реорганізації необхідно провести поглиблений аналіз фінансово-господарського стану підприємства, що знаходиться в кризі, з урахуванням усіх головних характеристик діяльності даної юридичної особи.

У практиці господарювання досить часто можна зіткнутися з підприємствами, які фактично є фінансово-неспроможними, однак з певних мотивів приховують цю обставину. У даному випадку можна говорити про наявність прихованого банкрутства. З іншого боку, ряд суб'єктів господарювання, переслідуючи певні цілі, можуть зумисне оголосити себе банкрутами, не будучи такими. При цьому наявне фіктивне банкрутство.

Приховане банкрутство: навмисне приховання факту стійкої фінансової неспроможності через подання недостовірних даних, якщо це завдало матеріальних збитків кредиторам, карається позбавленням волі на строк до 2 років або штрафними санкціями до 300 мінімальних розмірів зарплати з позбавленням права займатися певною діяльністю протягом 5 років.

Мотиви та цілі приховання банкрутства:

- надія на поліпшення фінансового стану або на виконання фінансових зобов'язань особами, які у свою чергу є боржниками даної особи;

- спроба одержати банківський кредит для покриття заборгованості чи привласнення одержаних коштів з наступною ліквідацією підприємства;

- прагнення отримати вигідне замовлення на виробництво товарів, робіт, послуг від держави чи інших замовників і т.д.

Фіктивним банкрутством можна назвати ситуацію, коли підприємство фактично не є банкрутом, однак запевняє про свою фінансову неспроможність. У зв'язку з цим Кримінальним кодексом передбачено, що явно неправдива заява громадянина - засновника або власника підприємства, а також посадової особи даного підприємства про фінансову неспроможність виконання зобов'язань перед кредиторами та бюджетом карається штрафом від 300 до 500 мінімальних зарплат з позбавленням права займатися даною діяльністю до 5 років. Ті самі дії, якщо вони

завдали великого матеріального збитку кредиторам або державі, караються позбавленням волі до 3 років з конфіскацією майна.

Великий матеріальний збиток – це збиток, який перевищує в 50 і більше разів розмір неоподаткованого мінімуму. Збиток виникає внаслідок неповернення боргів, несплати відсотків та податків.

Цілі повідомлення неправдивої інформації можуть бути різними:

- порушення справи про банкрутство чи санація підприємства в рамках провалення справи про банкрутство,
- ліквідація, реорганізація чи приватизація підприємства з метою приховання незаконного витрачання коштів,
- надання недостовірних даних аудиторю з метою одержання необ'єктивного висновку про фінансовий стан підприємства.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Задача 1

Визначити загальну суму амортизаційних відрахувань підприємства на I квартал 2010 року з використанням вихідних даних, наданих у таблиці 2.

Таблиця 2 – Вихідні дані для визначення загальної суми амортизаційних відрахувань на I квартал 2010 року

У тисячах гривень

Склад основних виробничих фондів	Вартість ОВФ станом на 01.10.2009р.	Вартість придбаних ОВФ у IV кварталі 2009 р.	Вартість виведених ОВФ у IV кварталі 2009 р.	Сума амортизаційних відрахувань за IV квартал 2009 р.
1	2	3	4	5
1 Будівлі та споруди	520,0	48,2	20,4	7,5
2 Автотранспорт, меблі, прилади	225,0	33,5	19,8	14,0

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
3 Робочі машини й устаткування	650,0	72,0	44,0	25,0
4 Електронно-обчислювальні машини	158,0	15,0	12,0	10,0
УСЬОГО	1553,0	168,7	96,2	56,5

Індекс інфляції за 2009 рік становив 6,5 %.

Задача 2

Використовуючи вихідні дані, що надані у таблиці 2, визначити загальну суму амортизаційних відрахувань підприємства на I квартал 2010 року.

Індекс інфляції за 2009 рік становив 11 %.

Задача 3

Надати ознаки визначення типу фінансової кризи підприємства.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- 1 Що таке грошові фонди?
- 2 Які вам відомі грошові фонди?
- 3 Дайте визначення валового доходу.
- 4 Дайте визначення чистого доходу.
- 5 У чому реалізується чистий дохід?
- 6 Статутний фонд.
- 7 Фонд оплати.
- 8 Амортизаційний фонд.
- 9 Фонд споживання.
- 10 Фонд нагромадження.
- 11 Назвіть і охарактеризуйте показники рентабельності.
- 12 Дайте визначення й охарактеризуйте економічну сутність рентабельності.

13 Назвіть методи розрахунку рентабельності й розкрийте їхню сутність.

14 Який порядок фінансування капітальних вкладень підприємства?

15 Охарактеризуйте склад і структуру капітальних вкладень підприємств.

16 Які вам відомі джерела фінансування капітальних вкладень підприємств?

17 Сутність підприємництва.

18 Принципи підприємництва.

19 Організаційні форми підприємництва.

20 Сутність підприємства.

21 Види підприємств.

22 Мета діяльності підприємств.

23 Зміст комерційної тайни.

24 Ким визначаються склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю та порядок їх захисту?

25 Дайте визначення фінансового планування на підприємстві.

26 Розкрийте зміст фінансової стратегії на підприємстві.

27 Поясніть значення оперативного і поточного фінансового планування на підприємстві.

28 Розкрийте зміст бюджетування на підприємстві.

29 Охарактеризуйте контролінг на підприємстві.

30 Розкрийте сутність поняття бізнес-план та перерахуйте функції, які він виконує.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Тема 3. Сутність і методи обчислення рентабельності

Тест 1. Щоб визначити рентабельність продажу підприємства, слід застосовувати такі показники:

- 1) валюта балансу;
- 2) собівартість продукції;
- 3) виручка від реалізації продукції;
- 4) чистий прибуток;
- 5) податок на додану вартість.

Тест 2. Рентабельність операційної діяльності підприємства визначається з урахуванням таких показників:

- 1) прибуток від операційної діяльності;
- 2) операційні надходження;
- 3) виручка від реалізації продукції в цінах виробника;
- 4) поточні витрати на операційну діяльність;
- 5) нерозподілений прибуток.

Тема 5. Планування та фінансування санації підприємства

Тест 1. Знайти відповідності:

- 1) фінансова криза — це...
- 2) банкрутство — це...
 - а) пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити в установленій для цього термін висунуті до нього з боку кредиторів вимоги й виконати зобов'язання перед бюджетом;
 - б) фаза розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей його впливу на фінансові відносини;
 - в) визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Тест 2. Знайти відповідності:

- 1) стратегічна криза — це...
- 2) криза прибутковості — це...
- 3) криза ліквідності — це...
 - а) становище, за якого на підприємстві зруйновано виробничий потенціал і відсутні довгострокові фактори успіху;
 - б) становище, за якого перманентні збитки зменшують власний капітал, що призводить до незадовільної структури балансу;
 - в) становище, за якого підприємство є неплатоспроможним, або існує реальна загроза втрати платоспроможності.

Тест 3. Знайти відповідності:

- 1) до основних форм прямого державного фінансування санації підприємств відносять:
- 2) формами непрямой державної фінансової підтримки санації підприємств є:
 - а) надання цільових податкових пільг підприємствам, які потребують санації;
 - б) бюджетні позики;
 - в) субсидії;
 - г) реструктуризація податкової заборгованості;
 - д) надання державних гарантій (поручительств);
 - е) частковий викуп державою акцій підприємств, які знаходяться на межі банкрутства;
 - ж) безпосереднє надання коштів підприємствам із централізованих фондів фінансових ресурсів;
 - к) дозвіл на порушення антимонопольного законодавства;
 - л) списання податкових зобов'язань.

Тема 7. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств

Тест 1. До головних факторів, що зумовлюють стратегічну кризу на підприємстві, слід віднести такі:

- 1) дефіцити в організаційній структурі;
- 2) незадовільну структуру капіталу;
- 3) зайві виробничі потужності;
- 4) незадовільну роботу з кредиторами;
- 5) низький рівень контролювання якості.

Тест 2. Санація підприємства – це:

- 1) надання підприємству зовнішньої фінансової допомоги;
- 2) задоволення вимог кредиторів та виконання зобов'язань перед бюджетом;
- 3) сукупність усіх заходів, які здатні забезпечити фінансове оздоровлення підприємства;
- 4) те саме, що й реструктуризація;
- 5) система заходів фінансового характеру.

Тест 3. Фінансова санація включає:

- 1) рефінансування дебіторської заборгованості;
- 2) призначення тимчасової адміністрації;
- 3) реалізацію соціального плану;
- 4) реструктуризацію заборгованості;
- 5) технічне переобладнання виробництва.

Тест 4. До функціональних завдань менеджменту санації відносять такі:

- 1) проведення санаційного аудиту;
- 2) організація реалізації проекту санації;
- 3) розробка санаційної концепції;
- 4) пошук альтернатив;
- 5) організація контролю за виконанням проекту санації.

Тест 5. Модель проведення санації підприємства включає:

- 1) причинно-наслідковий аналіз фінансової кризи;
- 2) оголошення підприємства банкрутом;
- 3) формування санаційної стратегії;
- 4) рішення арбітражного суду про проведення санації;
- 5) внесення до реєстру неплатоспроможних підприємств.

Тест 6. Основною метою санаційного аудиту є:

- 1) визначення достовірності звітності підприємства, її повноти й відповідності чинному законодавству;
- 2) формування висновків щодо реального фінансового стану підприємства;
- 3) оцінка санаційної спроможності підприємства на підставі аналізу фінансово-господарської діяльності та наявної санаційної концепції;
- 4) розроблення санаційної концепції підприємства;
- 5) визначення повноти та правильності нарахування та сплати податкових платежів у бюджет.

Тест 7. Замовниками санаційного аудиту підприємства, яке знаходиться у фінансовій кризі, можуть бути:

- 1) позикодавець (наприклад, банківський консорціум) – якщо вирішується питання про надання санаційного кредиту;

2) підприємство-боржник – якщо воно виходить з пропозицією про укладання мирової угоди та проведення санації в ході провадження справи про банкрутство;

3) державна комісія з цінних паперів та фондового ринку - у разі емісії цінних паперів;

4) потенційний санатор, якщо вирішується питання про санацію підприємства через його реорганізацію (злиття, приєднання);

5) консалтингова фірма – у разі розроблення плану санації.

Тест 8. Під час аналізу виробничо-господарської діяльності аудитор проводить таку роботу:

1) аналізує структуру позичкового капіталу;

2) розраховує показники ліквідності та платоспроможності;

3) аналізує склад витрат на виробництво;

4) аналізує рух основних фондів та амортизаційних відрахувань;

5) оцінює показники праці.

Тест 9. До головних показників, які характеризують структуру капіталу та фінансову незалежність підприємства, відносять:

1) показник фінансового левериджу;

2) показник абсолютної ліквідності;

3) коефіцієнт покриття;

4) коефіцієнт автономії;

5) коефіцієнт фінансової стабільності.

Тест 10. Підприємство вважатиметься неплатоспроможним...

1) якщо наявних активів у ліквідній формі недостатньо для задоволення в установленій строк вимог, пред'явлених до підприємства кредиторами;

2) якщо коефіцієнт абсолютної ліквідності є меншим за 0,2;

3) якщо коефіцієнт покриття дорівнює 1;

4) за надто низького значення показника фінансового левериджу;

5) за наявності в арбітражному суді позову кредиторів.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

- 1 Статутний капітал: формування та облік.
- 2 Фонд оплати: формування та облік.
- 3 Амортизаційний фонд: формування та облік.
- 4 Фонд споживання: формування та облік.
- 5 Фонд нагромадження: формування та облік.
- 6 Формування валового і чистого доходу.
- 7 Валовий дохід підприємства.
- 8 Чистий дохід підприємства.
- 9 Сутність і методи обчислення рентабельності підприємства
- 10 Економічний зміст рентабельності та прибутку.
- 11 Аналіз рентабельності продукції підприємства.
- 12 Факторний аналіз і шляхи максимізації рентабельності підприємства.
- 13 Облік, аналіз, аудит прибутку та рентабельності підприємства.
- 14 Аналіз рентабельності підприємства.
- 15 Основні напрямки підвищення прибутковості підприємства в умовах переходу до ринку.
- 16 Підвищення прибутковості промислового підприємства.
- 17 Заходи держави щодо залучення іноземного капіталу.
- 18 Сутність і склад капітальних вкладень.
- 19 Джерела і порядок фінансування капітальних вкладень.
- 20 Капітальні вкладення підприємства, їх роль у відтворенні основних виробничих засобів.
- 21 Складання плану санації підприємств.
- 22 Відбір підприємств для надання цільової комплексної державної підтримки санації.
- 23 Завдання і форми фінансового планування.
- 24 Правові й економічні умови господарської діяльності підприємства.
- 25 Господарські відносини підприємства з іншими підприємствами, організаціями, громадянами.
- 26 Загальні умови створення підприємства і порядок його реєстрації.

27 Володіння і користування природними ресурсами підприємством.

28 Доарбітражне врегулювання господарських спорів.

29 Арбітражне врегулювання господарських спорів.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Розподіл балів по модулю за самостійну роботу згідно з кредитно-модульною системою наведено в таблиці 3.

Таблиця 3 – Розподіл балів за темами

Тема курсу	Кількість балів за темою
1 Грошові фонди	14
2 Формування валового і чистого доходу	14
3 Сутність і методи обчислення рентабельності	14
4 Капітальні вкладення;	14
5 Планування та фінансування санації підприємства	15
6 Підприємство у системі підприємництва	14
7 Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств	15

При виставленні загальної оцінки за модуль враховується ваговий коефіцієнт по самостійній роботі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Про власність: Закон України від 26.03.91 // Нові закони України. – К., 1991.
- 2 Про підприємство: Закон України від 27.02.91 // Нові закони України. – К., 1991.
- 3 Про господарчі товариства: Закон України від 19.09.91 // Нові закони України. – К., 1991.
- 4 Про оренду державних підприємств та організацій: Закон України від 10.04.92 // Нові закони України. – К., 1992.
- 5 Про відновлення платоспроможності боржника або визначення його банкрутств: Закон України від 30.06.99 № 784-XVI // Голос України. - 1999. – 31 серп.
- 6 Про оплату праці: Декрет Кабінету Міністрів України // Голос України. – 1992. – Грудень.
- 7 Про приватизацію майна державних підприємств: Закон України від 19.02.97 // Урядовий кур'єр – 1997. – 15 трав.
- 8 Про внесення змін до Закону України «Про систему оподаткування»: Закон України від 19.02.97 // Голос України. – 1997. – 20 берез.
- 9 Про податок на додану вартість: Закон України від 27.06.97р. // Фінансова консультація. – 1997. – № 21.
- 10 Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»: Закон України від 22.05.1997 // Галицькі контракти. – 1997. – № 26.
- 11 Про лізинг: Закон України від 16.12.97р. // Український інвестиційний журнал. – 1998. – № 1.
- 12 Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 // Урядовий кур'єр № 162. – 1999. – 1 верес.
- 13 Про підприємництво в Україні: Закон України від 4 лютого 1998 р.
- 14 Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчин М.І., Піча Ю.В. Економіка підприємства. – К.: Каравела; Львів: Новий світ - 2000, 2001. – 298 с.
- 15 Економіка підприємства: Підручник / За заг.ред. С.Ф.Покропивного –2-ге вид. – К.: КНЕУ, 2000.

16 Економіка підприємства: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисциплін / О.Г.Швиданенко. – К.: КНЕУ, 2000.

17 Економіка підприємства: Структурно-логічний навч. посібник / За ред. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2001.

18 Коробов М.Я. Фінанси промислового підприємства: Підручник. – К., 2001.

19 Краюхина Г.А. Экономический анализ. – М., 1998.

20 Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємства. – К., 2004.

21 Савицкая Г.В. Методика комплексного анализа хозяйственной деятельности: Краткий курс. – 2-е изд., испр. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 303 с.

22 Ендовицкий Д.А., Щербаков М. В. Диагностический анализ финансовой несостоятельности организаций: Учеб. пособие / Под ред. проф. Д. А. Ендовицкого. — М.: Экономист, 2007. — 287 с.

23 Любушин Н.П. Анализ финансового состояния организации: Учеб. пособие. — М.: Эксмо, 2006. — 256 с.

24 Мендельсон Л.А. Теория и история экономических циклов и кризисов. — 2-е изд., перераб. и доп.— М.: Изд-во социально-экономической литературы, 1959. — Т. 1. — 692 с.

25 Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Негашев. — М.: ИНФРА-М, 2000. – 368 с.

26 Маркс К., Энгельс Ф. Твори. – К., 1963 – 1983. – Т.25. – Ч.ІІ. – С. 409 – 410.

27 Моляков Д.С. Финансы предприятий, отраслей народного хозяйства. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 127 с.

28 Финансы, денежное обращение, кредит / Под ред. Л.А. Дробозиной. – М.: Финансы, 1997. – 141 с.

29 Бланк И.А. Управление прибылью. – К.: Ника –Центр: Эльга, 1998. – С.10 – 11.

30 Радионова В.М., Федотова М.А. Финансовая устойчивость предприятий в условиях инфляции. – М.: Перспектива, 1995.

31 Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств. – К.: КНЕУ, 2000.

Додаток А
Зразок титульного аркуша реферату

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ

Кафедра «Фінанси»

РЕФЕРАТ

з дисципліни «Фінанси підприємств»

на тему

«_____»

Студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Курс _____ Група _____

Спеціальність _____

Харків 2011

